HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a șasea extinsă)

16 iunie 2011 *

În cauza T-185/06,

L'Air liquide, société anonyme pour l'étude et l'exploitation des procédés Georges Claude, cu sediul în Paris (Franța), reprezentată de R. Saint-Esteben, de M. Pittie și de P. Honoré, avocați,

reclamantă,

împotriva

Comisiei Europene, reprezentată inițial de domnul F. Arbault și de doamna O. Beynet și ulterior de domnii V. Bottka, P. Van Nuffel și B. Gencarelli, în calitate de agenți,

pârâtă,

având ca obiect o cerere de anulare în parte a Deciziei C(2006) 1766 final a Comisiei din 3 mai 2006 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/F/38.620 – Peroxid de hidrogen și perborat), în măsura în care o vizează pe reclamantă,

* Limba de procedură: franceza.

TRIBUNALUL (Camera a șasea extinsă),

compus din domnii V. Vadapalas (raportor), îndeplinind funcția de președinte, M. Prek, A. Dittrich, L. Truchot și K. O'Higgins, judecători,

grefier: domnul J. Palacio González, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 2 septembrie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

Situația de fapt

1 Reclamanta, L'Air liquide, SA pour l'étude et l'exploitation des procédés Georges Claude, este o societate de drept francez care deținea la data faptelor 100 % din capitalul Chemoxal SA, care comercializa peroxid de hidrogen (denumit în continuare „PH") și perborat de sodiu (denumit în continuare „PBS").

2 În noiembrie 2002, Degussa AG a informat Comisia Comunităților Europene cu privire la existența unei înțelegeri pe piețele PH și PBS și a solicitat aplicarea Comunicării Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri (JO 2002, C 45, p. 3).

3 Degussa a prezentat Comisiei probe materiale care au permis acesteia să realizeze inspecții, la 25 și la 26 martie 2003, la sediile anumitor întreprinderi.

4 La 26 ianuarie 2005, Comisia a transmis reclamantei și celorlalte întreprinderi vizate o comunicare privind obiecțiunile.

5 Ca urmare a audierii întreprinderilor în cauză, Comisia a adoptat Decizia C(2006) 1766 final din 3 mai 2006 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE împotriva Akzo Nobel NV, a Akzo Nobel Chemicals Holding AB, a EKA Chemicals AB, a Degussa, a Edison SpA, a FMC Corp., a FMC Foret SA, a Kemira Oyj, a reclamantei, a Chemoxal, a SNIA SpA, a Caffaro Srl, a Solvay SA, a Solvay Solexis SpA, a Total SA, a Elf Aquitaine SA și a Arkema SA (cazul COMP/F/38.620 – Peroxid de hidrogen și perborat) (denumită în continuare „decizia atacată"), al cărei rezumat a fost publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 13 decembrie 2006 (JO L 353, p. 54). Aceasta a fost notificată reclamantei printr-o scrisoare din 8 mai 2006.

Decizia atacată

6 Comisia a precizat în decizia atacată că destinatarii acesteia au participat la o încălcare unică și continuă a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind Spațiul Economic European (SEE) referitoare la PH și la produsul din aval, PBS [considerentul (2) al deciziei atacate].

7 Încălcarea constatată a constat în principal în realizarea, între concurenți, a unui schimb de informații importante din punct de vedere comercial și de informații confidențiale privind piețele și întreprinderile, în limitarea și în controlul producției și al capacităților potențiale și reale ale acesteia, în împărțirea cotelor de piață și a clienților, precum și în stabilirea și în supravegherea respectării obiectivelor privind prețurile.

8 Reclamanta a fost ținută responsabilă de încălcare „în comun și în solidar" cu Chemoxal [considerentul (406) al deciziei atacate].

9 Comisia a constatat că, în temeiul articolului 25 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167), competențele sale de a aplica sancțiuni erau prescrise în privința reclamantei și a Chemoxal, a căror participare la încălcare încetase cu mai mult de cinci ani înainte de efectuarea primelor acte de investigare. Totuși, Comisia a considerat că are un interes legitim să constate încălcarea în cauză în privința acestor societăți [considerentele (366)-(369) ale deciziei atacate].

10 Articolul 1 literele (i) și (j) din decizia atacată prevede că, prin participarea la încălcarea în cauză în perioada 12 mai 1995-31 decembrie 1997, reclamanta și Chemoxal au încălcat articolul 81 alineatul (1) CE și articolul 53 din Acordul privind SEE.

11 La articolul 2 litera (f) din decizia atacată, Comisia a aplicat reclamantei și Chemoxal o amendă de 0 euro.

12 Articolul 4 din decizia atacată cuprinde o listă a destinatarilor acesteia, între care figurează reclamanta.

Procedura și concluziile părților

13 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 17 iulie 2006, reclamanta a formulat prezenta acțiune.

14 Întrucât compunerea camerelor Tribunalului a fost modificată, judecătorul raportor a fost repartizat la Camera a șasea și, după ascultarea părților, prezenta cauză a fost atribuită Camerei a șasea extinse.

15 Întrucât doi membri ai camerei extinse au fost împiedicați să participe la ședință, președintele Tribunalului, în temeiul articolului 32 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, a desemnat alți doi judecători pentru a completa camera.

16 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul a decis deschiderea procedurii orale. Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința care a avut loc la 2 septembrie 2010.

17 Reclamanta solicită Tribunalului:

— anularea articolului 1 litera (i) din decizia atacată, în măsura în care Comisia a constatat participarea sa la încălcare;

— anularea, pe cale de consecință, a articolului 2 litera (f) și a articolului 4 din decizia atacată, în măsura în care acestea o privesc;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

18 Comisia solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunii;

— obligarea reclamantei la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

19 În susținerea acțiunii, reclamanta invocă patru motive întemeiate, primul, pe o încălcare a articolului 81 CE în ceea ce privește imputarea încălcării pe baza prezumției referitoare la controlul în proporție de 100 % asupra filialei, al doilea, pe o încălcare a dreptului la apărare care rezultă din aplicarea prezumției menționate, al treilea, pe o încălcare a obligației de motivare în ceea ce privește respingerea elementelor prezentate în scopul răsturnării aceleiași prezumții și, al patrulea, pe lipsa interesului legitim de a constata participarea sa la încălcare având în vedere împlinirea prescripției.

Observații introductive

20 Întrucât primele trei motive invocate de reclamantă sunt îndreptate, în esență, împotriva constatării răspunderii acesteia pentru comportamentul ilicit al filialei sale, trebuie amintită, cu titlu introductiv, jurisprudența relevantă în această privință.

21 Potrivit unei jurisprudențe constante, comportamentul unei filiale poate fi imputat societății-mamă în special atunci când, deși are personalitate juridică distinctă, această filială nu își stabilește în mod autonom comportamentul pe piață, ci aplică în esență instrucțiunile care îi sunt date de societatea-mamă, având în vedere, mai ales, legăturile economice, organizatorice și juridice care unesc cele două entități juridice (a se vedea Hotărârea Curții din 10 septembrie 2009, Akzo Nobel și alții/Comisia, C-97/08 P, Rep., p. I-8237, punctul 58 și jurisprudența citată).

22 Astfel, într-o asemenea situație, societatea-mamă și filiala sa fac parte din aceeași unitate economică și, prin urmare, formează o singură întreprindere, în sensul articolului 81 CE (Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 21 de mai sus, punctul 59).

23 În cazul particular în care o societate-mamă deține 100 % din capitalul filialei sale care a săvârșit o încălcare a normelor de concurență ale Uniunii, pe de o parte, această societate-mamă poate exercita o influență decisivă asupra comportamentului acestei filiale și, pe de altă parte, există o prezumție relativă potrivit căreia societatea-mamă respectivă exercită în mod efectiv o influență decisivă asupra comportamentului filialei sale (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 21 de mai sus, punctul 60 și jurisprudența citată).

24 În aceste condiții, este suficient să se dovedească de către Comisie că întregul capital al unei filiale este deținut de societatea sa mamă pentru a prezuma că aceasta din urmă exercită o influență decisivă asupra politicii comerciale a filialei menționate. Comisia va fi în măsură, prin urmare, să considere societatea-mamă responsabilă pentru încălcarea în cauză, cu excepția cazului în care societatea-mamă, căreia îi revine sarcina de a răsturna această prezumție, prezintă elemente de probă suficiente de natură să demonstreze că filiala sa se comportă în mod autonom pe piață (a se vedea în acest sens Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 21 de mai sus, punctul 61 și jurisprudența citată).

25 Pentru a determina dacă o filială își stabilește în mod autonom comportamentul pe piață, trebuie să se ia în considerare ansamblul elementelor relevante referitoare la legăturile economice, organizatorice și juridice care unesc această filială de societatea-mamă, legături care pot varia în funcție de fiecare caz în parte și, în consecință, nu pot face obiectul unei enumerări exhaustive (Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 21 de mai sus, punctul 74; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2007, Akzo Nobel și alții/Comisia, T-112/05, Rep., p. II-5049, punctul 65).

26 În speță, în considerentele (370)-(379) ale deciziei atacate, Comisia a amintit că se poate considera că o societate-mamă răspunde pentru comportamentul ilegal al unei filiale în măsura în care aceasta din urmă nu își stabilește în mod autonom comportamentul pe piață. Comisia a precizat că poate să prezume că o filială controlată în proporție de 100 % aplică în esență instrucțiunile date de societatea sa mamă, aceasta din urmă putând să răstoarne însă prezumția aducând proba contrară.

27 În ceea ce privește imputarea încălcării în sarcina reclamantei, Comisia a arătat, mai întâi, în considerentul (403) al deciziei atacate că, în perioada încălcării, aceasta deținea 100 % din capitalul Chemoxal și avea competența de a desemna membrii consiliului de administrație, ceea ce era suficient pentru a aplica prezumția privind exercitarea efectivă a unei influențe decisive asupra comportamentului filialei sale.

28 În considerentul (404) al deciziei atacate, Comisia s-a referit la argumentele prin care reclamanta a contestat această imputare.

29 În considerentul (405) al deciziei atacate, Comisia a arătat că, spre deosebire de teza invocată de reclamantă, controlul în proporție de 100 % asupra capitalului filialei dă naștere unei prezumții care poate fi răsturnată prin proba că „filiala beneficiază de o anumită autonomie". Aceasta a considerat, în continuare, că elementele prezentate de

reclamantă erau insuficiente pentru a răsturna prezumția, pe de o parte, precizând că puterea sa de a desemna membrii consiliului de administrație al filialei era indiciul exercitării unei influențe decisive asupra gestiunii curente a acesteia din urmă. Pe de altă parte, Comisia s-a referit la anumite indicii constând în faptul că societățile în cauză erau percepute de terți ca ținând de aceeași întreprindere, și anume menționarea denumirii Air Liquide în anumite documente în raport cu înțelegerea, precum și utilizarea de către Chemoxal a mărcii Air Liquide.

30 În sfârșit, Comisia a arătat, în considerentul (406) al deciziei atacate, că își menține concluzia privind imputarea încălcării în cauză în sarcina reclamantei și a filialei sale, Chemoxal, întrucât acestea fac parte din aceeași întreprindere implicată în încălcare.

Cu privire la primul și la al doilea motiv, întemeiate pe încălcarea articolului 81 CE și a dreptului la apărare al reclamantei, în ceea ce privește aplicarea prezumției referitoare la controlul în proporție de 100 % exercitat asupra filialei

Argumentele părților

31 În cadrul primului motiv, reclamanta susține că deținerea de către societatea-mamă a 100 % din capitalul filialei sale nu permite, în sine, să se prezume exercitarea de către societatea-mamă a unei influențe decisive asupra filialei și să i se impute comportamentul ilicit al acesteia din urmă. Ar fi necesară prezentarea cel puțin a unui al doilea element de probă care să susțină lipsa de autonomie a filialei. Prin faptul că s-a

prevalat, pentru a invoca prezumția, de simpla deținere în proporție de 100 % a capitalului filialei, Comisia ar fi încălcat articolul 81 CE.

32 În plus, alte elemente prezentate de Comisie precum competența de a desemna membrii consiliului de administrație al Chemoxal și utilizarea de către acesta a denumirii reclamantei [considerentele (403) și (405) ale deciziei atacate] nu ar fi de natură să dovedească exercitarea de către reclamantă a unei influențe decisive asupra filialei sale. În special, ar rezulta din practica decizională a Comisiei că utilizarea de către o filială a numelui comercial al societății-mamă nu demonstrează că acestea formează o singură entitate economică. Numeroase înscrisuri din dosar s-ar referi, de altfel, la Chemoxal, iar nu la reclamantă.

33 În cadrul celui de al doilea motiv, reclamanta susține că recurgerea la prezumția în cauză a condus la răsturnarea sarcinii probei, cu încălcarea dreptului său la apărare.

34 Comisia contestă argumentele reclamantei.

Aprecierea Tribunalului

35 Din considerentele (403)-(406) ale deciziei atacate reiese că imputarea în sarcina reclamantei a comportamentului ilicit al filialei sale se bazează pe constatarea exercitării efective a unei influențe decisive de către aceasta asupra Chemoxal, care rezultă dintr-o prezumție legată de controlul total exercitat asupra acestei filiale, prezumție care, potrivit Comisiei, nu a fost răsturnată de reclamantă.

36 Trebuie să se constate că, având în vedere jurisprudența citată la punctele 21-24 de mai sus, Comisia a putut prezuma în mod legitim exercitarea unei influențe decisive de către reclamantă asupra Chemoxal, ținând cont de legătura necontestată de control în proporție de 100 % care unește aceste două societăți.

37 În această privință, trebuie respinse ca inoperante argumentele reclamantei referitoare la elementele prezentate în considerentele (403) și (405) ale deciziei atacate privind puterea de a desemna membrii consiliului de administrație al Chemoxal, precum și faptul că s-a menționat denumirea reclamantei în sectorul vizat de încălcare.

38 Astfel, întrucât aceste elemente au fost invocate de Comisie în plus față de constatarea existenței unui control în proporție de 100 % exercitat de reclamantă asupra capitalului Chemoxal, lipsa de pertinență a acestora invocată de reclamantă nu poate afecta dreptul Comisiei de a se prevala de prezumția în cauză.

39 Pe de altă parte, din moment ce s-a constatat că nu a fost săvârșită nicio eroare de drept de către Comisie prin faptul că s-a prevalat de prezumția pe care reclamanta putea să o răstoarne aducând proba contrară, trebuie respins de asemenea motivul întemeiat pe răsturnarea sarcinii probei, despre care se pretinde că ar fi incompatibil cu principiul respectării dreptului la apărare.

40 Având în vedere ansamblul celor prezentate mai sus, primul și al doilea motiv nu pot fi primite.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe încălcarea obligației de motivare, în ceea ce privește respingerea elementelor prezentate în scopul răsturnării prezumției în cauză

Argumentele părților

41 Potrivit reclamantei, Comisia și-a încălcat obligația de motivare prin faptul că nu a adoptat nicio poziție cu privire la elementele de probă pe care ea le-a prezentat în scopul răsturnării prezumției referitoare la controlul exercitat în proporție de 100 % asupra Chemoxal.

42 Reclamanta afirmă că a prezentat, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, o serie de elemente referitoare la autonomia structurală și decizională a Chemoxal.

43 În considerentul (404) al deciziei atacate, Comisia ar fi prezentat în mod incomplet aceste elemente. În plus, Comisia nu ar fi răspuns acestora, limitându-se să afirme, în special, că, „din exterior, era clar [că reclamanta] controla activitatea Chemoxal" și că „atât clienții, cât și concurenții se refereau la întreprinderea «Air Liquide» în legătură cu sectorul [PH]" [considerentul (405) al deciziei atacate]. Prin urmare, niciun element invocat de reclamantă nu ar fi fost examinat în decizia atacată.

44 În opinia reclamantei, Comisia nu poate compensa motivarea insuficientă a deciziei atacate invocând la Tribunal elemente suplimentare referitoare, în special, la faptul că Chemoxal comercializa produsele fabricate de Oxysynthèse SA. Astfel, în decizia atacată, Comisia nu ar fi stabilit că reclamanta a exercitat efectiv un control asupra

acestei întreprinderi comune reclamantei și Atochem SA, gestionate, în ceea ce privește participarea reclamantei, de Chemoxal.

45 Argumentele dezvoltate de Comisie pentru prima dată în memoriul în apărare ar confirma lipsa motivelor în ceea ce privește acest aspect în decizia atacată.

46 Comisia răspunde că, în aplicarea prezumției în cauză, sarcina probei privind autonomia Chemoxal revenea exclusiv reclamantei. În ceea ce privește elementele invocate de reclamantă, Comisia ar fi explicat în suficientă măsură, în considerentele (403)-(405) ale deciziei atacate, motivele pentru care această prezumție nu a fost răsturnată.

47 De altfel, Comisia nu ar fi obligată să răspundă tuturor argumentelor invocate în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile. Ar fi suficient ca aceasta să facă o prezentare detaliată a motivelor de natură să justifice imputabilitatea încălcării în sarcina întreprinderii în cauză. Or, reclamanta nu ar reproșa Comisiei că nu a făcut o asemenea prezentare.

48 În fond, argumentele formulate de reclamantă, foarte generale și nesusținute de elemente de probă specifice, nu ar fi fost în niciun mod de natură să răstoarne prezumția în cauză.

49 În ceea ce privește pretinsa autonomie structurală a filialei reclamantei, în primul rând, împrejurarea că membrii conducerii Chemoxal nu au făcut parte din organele reclamantei nu ar exclude în niciun mod faptul că aceasta din urmă a dat instrucțiuni filialei sale și a controlat îndeaproape comportamentul acesteia. Pe de altă parte, chiar dacă în decizia atacată nu se precizează un asemenea fapt, ar rezulta din elementele anexate de reclamantă la răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile că cel puțin

un administrator al Chemoxal a devenit, după demisia sa, unul dintre membrii conducerii reclamantei.

50 În al doilea rând, faptul că președintele-director general (PDG) al Chemoxal a dispus de puteri foarte largi nu ar fi decât o ilustrare a competențelor conferite în mod obișnuit celui mai important membru al conducerii unei societăți și nu ar constitui o probă a autonomiei filialei reclamantei.

51 În al treilea rând, faptul că Chemoxal dispunea de servicii proprii ar fi un simplu atribut al unei entități care are personalitate juridică. Pe de altă parte, din elementele invocate de reclamantă ar rezulta că Chemoxal recurgea la mai multe servicii ale societății-mamă și că sediul său era într-adevăr situat în aceleași clădiri ca și sediul grupului.

52 În al patrulea rând, în ceea ce privește argumentele întemeiate pe gestionarea de către Chemoxal a participațiilor în alte filiale ale grupului, în special Oxysynthèse, reclamanta ar fi recunoscut că era de asemenea implicată direct în gestiunea acestor participații.

53 Pe de altă parte, Comisia ar fi arătat că Chemoxal comercializa PH fabricat de Oxysynthèse, societate controlată în comun de reclamantă și de Atochem [considerentele (42) și (52) ale deciziei atacate]. Chiar dacă acest motiv nu figurează în acea parte a deciziei atacate referitoare la imputabilitatea încălcării, ar avea totuși o anumită pertinență. Astfel, ar fi dificil de conceput că reclamanta nu a exercitat niciun control asupra Chemoxal, care era responsabilă de comercializarea producției unei alte filiale a grupului, controlată în comun.

54 În ceea ce privește pretinsa autonomie decizională a filialei reclamantei, în primul rând, reclamanta nu ar fi prezentat elemente de probă care să demonstreze pretinsa autonomie a Chemoxal în materie de prețuri. Referitor la atribuțiile directorului general al Chemoxal, reclamanta ar fi prezentat un scurt mesaj în care acesta exprima succint acordul său cu privire la un preț, ceea ce nu ar dovedi în niciun mod că decidea singur în ceea ce privește politica în materie de prețuri. Alte elemente nu ar consta decât în simple rapoarte privind vizite efectuate la clienți.

55 În al doilea rând, pretinsa autonomie a Chemoxal în dezvoltarea unor proiecte comerciale strategice nu ar fi fost invocată decât în raport cu proiectul de „soluție «on-site» de [PH]", iar faptul că acesta ar fi fost atribuit Chemoxal nu ar fi fost susținut, de altfel, de niciun element de probă. În plus, din elementele anexate la cererea introductivă ar reieși că acest proiect se inspira din tehnici dezvoltate de grup și că promotorul său provenea din cadrul societății-mamă.

56 În al treilea rând, argumentele referitoare la pregătirea bugetului, la gestionarea relațiilor cu clienții și la participarea exclusivă a salariaților Chemoxal în cadrul European Chemical Industry Council (CEFIC) nu ar dovedi în niciun mod că reclamanta nu exercita efectiv o influență decisivă asupra filialei sale.

57 Astfel, întrucât argumentele formulate de reclamantă nu au fost în niciun mod de natură să răstoarne prezumția, Comisia nu ar fi fost obligată să indice în detaliu motivele respingerii acestora. Comisia și-ar fi îndeplinit obligația de motivare prin faptul că a prezentat în mod detaliat motivele pentru care încălcarea a fost imputată reclamantei.

58 Comisia ar fi examinat cu atenție argumentele formulate de reclamantă și, după ce a amintit aceste elemente [considerentul (404) al deciziei atacate], ar fi concluzionat că erau insuficiente pentru a răsturna prezumția [considerentul (405) al deciziei atacate]. Prin urmare, argumentele formulate de reclamantă ar fi fost extrem de generale și nu ar fi fost susținute de niciun element de probă specific.

59 Astfel, având în vedere că revine întreprinderii în cauză sarcina de a aduce probe privind autonomia filialei sale, în cazul în care aceasta nu aduce niciun element de probă, ci se limitează la simple declarații generale și nesusținute, Comisia nu și-ar încălca obligația de motivare prin faptul că se limitează să sublinieze că elementele prezentate sunt insuficiente pentru a răsturna prezumția.

60 În orice caz, potrivit Comisiei, chiar dacă s-ar presupune că nu a explicat în suficientă măsură motivele pentru care elementele invocate de reclamantă în scopul răsturnării prezumției nu permit atingerea acestui obiectiv, nu ar fi mai puțin adevărat că decizia atacată este suficient motivată, în măsura în care Comisia a indicat în mod clar în cuprinsul acesteia două elemente suplimentare care ar permite ca atare să se concluzioneze că Chemoxal și reclamanta formau o unitate economică. Ar fi vorba, pe de o parte, despre competența reclamantei de a desemna membrii consiliului de administrație al Chemoxal și, pe de altă parte, despre faptul că „din exterior", din punctul de vedere al clienților și al concurenților, activitatea comercială a Chemoxal era percepută ca fiind cea a reclamantei. În special, s-ar fi făcut frecvent referire la Chemoxal ca „Air Liquide" în contextul înțelegerii, iar Chemoxal ar fi utilizat marca Air Liquide în exercitarea activităților sale comerciale.

61 În plus, în decizia atacată, Comisia ar fi arătat de asemenea că Chemoxal comercializa PH fabricat de Oxysynthèse, controlată în comun de reclamantă și de Atochem. Acest fapt ar fi fost evidențiat în calitate de criteriu pertinent pentru imputarea încălcării la punctul 344 din comunicarea privind obiecțiunile. Astfel, ar fi dificil de conceput că reclamanta nu a exercitat niciun control asupra unei societăți care era responsabilă

de comercializarea producției unei alte filiale a ei asupra căreia aceasta exercita un control în comun efectiv.

62 În sfârșit, cu titlu pur subsidiar, Comisia arată că nici măcar eventuala constatare a motivării insuficiente în speță nu ar trebui să conducă la anularea deciziei atacate, din moment ce elementele prezentate de reclamantă nu constau decât în afirmații de natură generală și nu sunt nicidecum de natură să constituie elemente de probă susceptibile să răstoarne prezumția în cauză.

Aprecierea Tribunalului

63 Rezultă dintr-o jurisprudență constantă că motivarea impusă la articolul 253 CE trebuie să fie adaptată naturii actului în cauză și trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul instituției care a emis actul, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate, iar instanței competente, să își exercite controlul. Nu este obligatoriu ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept pertinente, în măsura în care problema dacă motivarea unui act respectă condițiile impuse de articolul 253 CE trebuie să fie apreciată nu numai prin prisma modului de redactare, ci și în raport cu contextul său, precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă (a se vedea Hotărârea Curții din 2 aprilie 1998, Comisia/Sytraval și Brink's France, C-367/95 P, Rec., p. I-1719, punctul 63 și jurisprudența citată).

64 Comisia nu este obligată să adopte o poziție cu privire la toate argumentele invocate în fața sa de persoanele interesate, ci este suficient ca aceasta să expună situația de fapt și considerațiile juridice care prezintă o importanță esențială în economia deciziei. În special, aceasta nu este obligată să adopte o poziție cu privire la elementele care sunt vădit nerelevante, nesemnificative sau în mod clar secundare (Hotărârea

Tribunalului din 15 iunie 2005, Corsica Ferries France/Comisia, T-349/03, Rec., p. II-2197, punctul 64; a se vedea de asemenea, în acest sens, Hotărârea Comisia/Sytraval și Brink's France, punctul 63 de mai sus, punctul 64).

65 Atunci când, precum în speță, o decizie de aplicare a articolului 81 CE privește o pluralitate de destinatari și ridică problema imputabilității încălcării, aceasta trebuie să cuprindă o motivare suficientă în raport cu fiecare dintre destinatari, în special cu aceia dintre destinatari care, potrivit deciziei respective, trebuie să poarte răspunderea pentru această încălcare. Astfel, în privința unei societăți-mamă ținute responsabilă pentru comportamentul ilicit al filialei sale, o asemenea decizie trebuie să conțină o prezentare detaliată a motivelor de natură să justifice imputabilitatea încălcării în sarcina acestei societăți (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, SCA Holding/Comisia, T-327/94, Rec., p. II-1373, punctele 78-80).

66 În speță, reclamanta susține că, în decizia atacată, Comisia nu a prezentat motive suficiente cu privire la constatarea răspunderii sale, în special prin faptul că nu a explicitat motivele respingerii elementelor prezentate în scopul răsturnării prezumției care rezultă din controlul exercitat asupra totalității capitalului Chemoxal.

67 Trebuie observat că din dosar rezultă că reclamanta, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, a invocat o argumentație specifică pentru a demonstra autonomia Chemoxal, prevalându-se de următoarele elemente:

— în primul rând, în ceea ce privește autonomia structurală a Chemoxal, spre deosebire de ceea ce s-a putut arăta în cazul unor alte întreprinderi în cauză, niciunul

dintre membrii conducerii Chemoxal nu ar fi fost membru al comitetului de direcție al reclamantei, nici al organelor sociale ale acesteia; acest fapt ar fi atestat de exemplele de fișe de plată prezentate Comisiei, precum și de elementele prezentate în răspunsul la solicitarea de informații din 18 martie 2004: astfel, niciun membru al conducerii sau salariat al Chemoxal nu ar fi fost simultan salariat al reclamantei;

— ar rezulta din procesele-verbale ale consiliului de administrație al Chemoxal din 12 mai și din 25 octombrie 1995, prezentate Comisiei, că mandatul PDG al acesteia era nelimitat, acesta fiind „învestit în limitele legale celor mai largi competențe pentru a acționa în orice circumstanță în numele [Chemoxal]” și că directorul general al acesteia dispunea de asemenea de competențe larg definite; potrivit unei circulare a directorului general al Chemoxal datând din perioada încălcării, acestuia i s-au atribuit responsabilități referitoare la definirea politicii logistice și la desfășurarea politicii comerciale generale în perioada detașării unui director comercial în Asia;

— Chemoxal ar fi dispus de servicii proprii, și anume de un serviciu comercial, de un serviciu de marketing, de un serviciu de resurse umane, de un serviciu informatic și de un serviciu de contabilitate, care i-ar fi permis să gestioneze în totalitate numai politica sa comercială, și dispunea inclusiv de un centru de cercetări, gestionat distinct, chiar dacă era situat în același sediu precum cel al reclamantei; pentru serviciile de care Chemoxal nu dispunea direct, cum ar fi în special un serviciu juridic, fiscal și de „asigurări”, aceasta ar fi recurs la serviciile societății sale mamă în schimbul unei remunerații; deși sediul Chemoxal era într-adevăr situat în aceleași clădiri ca și sediul grupului, sediul acesteia ar fi fost închiriat societății sale mamă, ceea ce ar fi atestat printr-un contract de închiriere prezentat Comisiei;

— Chemoxal ar fi gestionat în mod autonom participațiile grupului la Oxysynthèse și la Oxysynthèse Deutschland GmbH, societăți producătoare de PH; deși un reprezentant al reclamantei a fost de asemenea membru al consiliului de administrație al Oxysynthèse, doar unul dintre reprezentanții Chemoxal făcea parte din comitetul de direcție al acestei societăți și asigura direcția generală a acesteia;

— Chemoxal ar fi gestionat în mod autonom participația grupului la Chemoxal Chemie GmbH, societate legată din punct de vedere juridic de reclamantă din rațiuni fiscale; ar rezulta din înscrisurile anexate la dosarul Comisiei că reprezentanții în consiliul de administrație al acestei filiale au fost, în realitate, salariații Chemoxal;

— în al doilea rând, în ceea ce privește autonomia decizională a Chemoxal, activitatea acesteia ar fi fost foarte îndepărtată de celelalte activități ale grupului specializate în furnizarea de gaze de uz industrial și medical; definirea și desfășurarea politicii comerciale a Chemoxal ar fi fost încredințate exclusiv conducerii acestei societăți;

— directivele și marile orientări în materie de prețuri ar fi provenit exclusiv de la conducerea Chemoxal, deciziile privind un preț oferit unui anumit client fiind luate de cadrele operaționale, sub unicul control al conducerii sale, ceea ce ar fi atestat prin mesajele interne și prin rapoartele privind vizitele efectuate la clientelă furnizate Comisiei;

— dezvoltarea unor importante proiecte comerciale strategice ar fi fost inițiate numai de personalul Chemoxal, ceea ce ar fi atestat printr-un proiect privind soluția de producție a PH denumită „on-site” dezvoltată de Chemoxal în 1996, care se

inspira din tehnici care au fost dezvoltate de grup pentru alte produse; în acest scop, Chemoxal ar fi deprins o tehnică de la societatea sa mamă, aceasta din urmă nefiind însă implicată;

— elaborarea bugetului Chemoxal ar fi fost de competența conducerii sale, fapt atestat de o circulară a directorului său general, prezentată Comisiei, în care se precizează repartizarea sarcinilor în discuție;

— relațiile Chemoxal cu clienții săi ar fi fost asigurate direct de aceasta sau de agenții săi locali, astfel cum ar rezulta din anumite mesaje și din rapoartele privind vizitele efectuate la clientelă;

— Chemoxal ar fi fost considerată o societate autonomă în ceea ce privește relațiile sale cu CEFIC, ceea ce ar rezulta din procesele-verbale ale reuniunii acesteia din urmă, care figurează în dosarul Comisiei;

— deși Chemoxal a utilizat numele comercial Air Liquide Chimie, ar fi procedat astfel într-un scop legitim, care era acela de a profita de renumele grupului de anvergură internațională, însă această circumstanță nu a afectat autonomia sa față de societatea-mamă care purta o denumire socială asemănătoare; în special, documentele comerciale oficiale ale Chemoxal ar fi întocmite sub denumirea sa socială;

— niciuna dintre persoanele care au participat la reuniuni ale înțelegerii în cauză nu ar fi fost salariată a reclamantei și nu ar exista în dosarul Comisiei nicio urmă a vreunei instrucțiuni care ar fi fost dată de reclamantă societății Chemoxal.

68 În considerentul (404) al deciziei atacate, Comisia a prezentat argumentația invocată de reclamantă.

69 Aceasta a afirmat în continuare, în considerentul (405) al deciziei atacate, că elementele prezentate de reclamantă nu erau suficiente pentru a răsturna prezumția în cauză, arătând că stabilirea exercitării unei influențe decisive de către reclamantă asupra Chemoxal era confirmată, pe de o parte, de competența acesteia de a desemna membrii consiliului de administrație al filialei sale și, pe de altă parte, de indiciile referitoare la percepția terților asupra societăților în cauză. În sfârșit, în considerentul (406) al deciziei atacate, aceasta și-a menținut concluzia că reclamanta și Chemoxal constituiau o unică întreprindere.

70 Trebuie arătat că acest raționament nu tratează argumentația invocată de reclamantă, ci se limitează să facă trimitere la anumite indicii suplimentare privind exercitarea de către aceasta a unei influențe decisive asupra filialei sale. Prin urmare, motivele citate anterior din decizia atacată nu prezintă motivele pentru care Comisia consideră că elementele furnizate de reclamantă nu sunt suficiente pentru a răsturna prezumția în cauză.

71 În plus, trebuie să se considere că, deși Comisia nu este obligată să adopte o poziție cu privire la toate elementele invocate de persoana interesată, în special în cazul în care acestea sunt vădit nerelevante, nesemnificative sau în mod clar secundare (a se vedea punctul 64 de mai sus), în speță, spre deosebire de cele susținute de Comisie, nu se poate considera că elementele invocate de reclamantă sunt nesemnificative în raport cu aprecierea autonomiei Chemoxal.

72 Astfel, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, reclamanta s-a prevalat de o serie de circumstanțe care caracterizează legăturile dintre ea și Chemoxal în perioada

încălcării în cauză, invocând, în special, faptul că activitatea acesteia din urmă a fost foarte specifică în raport cu alte activități ale grupului, lipsa suprapunerii la nivelul conducerii și al personalului societăților în cauză, o definiție largă a competențelor conducerii filialei, faptul că aceasta dispunea de servicii proprii în ceea ce privește activitățile comerciale, precum și de autonomie în elaborarea proiectelor strategice.

73 Elementele prezentate de reclamantă nu se limitau, de altfel, la simple afirmații, ci cuprindeau o serie de elemente concrete, anexate la comunicarea privind obiecțiunile (a se vedea punctul 67 de mai sus).

74 În aceste condiții, Comisia era obligată să adopte o poziție cu privire la argumentația contrară a reclamantei, examinând dacă, în raport cu ansamblul elementelor pertinente referitoare la legăturile economice, organizatorice și juridice dintre societățile în cauză, reclamanta a demonstrat că filiala sa se comporta pe piață în mod autonom.

75 Obligația Comisiei de a-și motiva decizia cu privire la acest aspect rezultă în mod clar din caracterul refragabil al prezumției în cauză, pentru a cărei răsturnare se impunea ca reclamanta să aducă o probă referitoare la ansamblul legăturilor economice, organizaționale și juridice dintre ea însăși și filiala sa.

76 Pe de altă parte, lipsa de motivare în cauză nu poate fi compensată prin referirea făcută la indiciile prezentate în considerentul (405) al deciziei atacate, întemeiate pe competența de a desemna membrii consiliului de administrație al filialei, precum și pe percepția terților asupra societăților în cauză.

77 Astfel, deşi elementele menționate pot fi luate în considerare în cadrul aprecierii legăturilor dintre societățile în cauză, invocarea acestora nu vizează readucerea în discuție a caracterului pertinent al argumentației reclamantei întemeiate pe autonomia Chemoxal și, în consecință, nu poate constitui un motiv suficient pentru respingerea acestei argumentații.

78 În ceea ce privește argumentul Comisiei întemeiat pe existența altor indicii privind influența exercitată de reclamantă asupra Chemoxal, și anume faptul că aceasta comercializa PH fabricat de Oxysynthèse, controlată în comun de reclamantă și de Atochem [considerentul (401) al deciziei atacate], trebuie observat că din decizia atacată nu reiese că acest element a fost invocat de Comisie ca motiv pentru constatarea influenței decisive exercitate de reclamantă asupra Chemoxal. Pe de altă parte, în orice caz, o simplă referire la acest indiciu suplimentar privind legăturile dintre societățile în cauză nu poate compensa motivarea insuficientă a respingerii argumentației contrare invocate de reclamantă.

79 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se considere că Comisia nu a adoptat o poziție detaliată cu privire la elementele de probă prezentate de reclamantă în scopul răsturnării prezumției care rezultă din participația sa la capitalul Chemoxal și, astfel, nu și-a motivat corespunzător cerințelor legale concluzia referitoare la imputarea încălcării în cauză în sarcina reclamantei.

80 În măsura în care Comisia susține, în memoriul în apărare, că elementele de probă contrare invocate de reclamantă erau, în orice caz, insuficiente pentru a demonstra autonomia Chemoxal, trebuie arătat că din motivele prezentate în decizia atacată nu reiese niciun element al aprecierii efectuate de Comisie cu privire la probele în cauză, ceea ce constituie un obstacol în calea exercitării controlului temeiniciei deciziei atacate cu privire la acest aspect.

81 În plus, trebuie amintit că, în principiu, motivarea trebuie să fie comunicată persoanei interesate în același timp ca și decizia cauzatoare de prejudiciu, lipsa motivării neputând fi remediată, așadar, prin faptul că persoana interesată ia cunoștință de motivele deciziei pe parcursul procesului (Hotărârea Curții din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P à C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 463, și Hotărârea Tribunalului din 12 septembrie 2007, González y Díez/Comisia, T-25/04, Rep., p. II-3121, punctul 220).

82 În consecință, lipsa de motivare în cauză nu poate fi compensată pe parcursul procesului.

83 Având în vedere ansamblul celor prezentate mai sus, motivul întemeiat pe încălcarea obligației de motivare trebuie primit și cererea de anulare a deciziei atacate trebuie admisă, în măsura în care o privește pe reclamantă.

84 Prin urmare, nu este necesară pronunțarea cu privire la al patrulea motiv.

Cu privire la cheltuielile de judecată

85 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată, conform concluziilor reclamantei.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a șasea extinsă)

declară și hotărăște:

1) **Anulează Decizia C(2006) 1766 final a Comisiei din 3 mai 2006 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/F/38.620 – Peroxid de hidrogen și perborat) în măsura în care privește L'Air liquide, SA pour l'étude et l'exploitation des procédés Georges Claude.**

2) **Obligă Comisia Europeană la plata cheltuielilor de judecată.**

Vadapalas Prek Dittrich

Truchot O'Higgins

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 16 iunie 2011.

Semnături